

Písomný výstup pedagogického klubu

Prioritná os:	Vzdelávanie
Špecifický cieľ:	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
Prijímateľ:	Gymnázium Terézie Vansovej, 17. novembra 6, 064 01 Stará Ľubovňa
Názov projektu:	Rozvojom gramotností k pokroku vo vzdelávaní
Kód ITMS projektu:	312011V381
Názov pedagogického klubu:	2.2.1 Klub učiteľov ČG GTV SL
Meno koordinátora pedagogického klubu	Viera Sasaráková
Školský polrok	Druhý polrok školského roka 2019/2020
Odkaz na webové sídlo zverejnenej správy	www.gymntvsl.edupage.org

Úvod:

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti si na prvom stretnutí vytýčil ciele, ktoré chcú členovia klubu naplniť prostredníctvom zasadnutí vo vzťahu k vyučovacím potrebám. Konštatovali, že žiaci čoraz menej pracujú s písaným textom, obmedzujú sa na písanie a čítanie krátkych textov, neraz plných novovytvorených skratiek, značiek, cudzích slov a slangu. Aby čítanie prinieslo požadovaný efekt, členovia klubu zadefinovali niekoľko cieľov.

Ciele boli zadelené do piatich oblastí:

1. Čítanie by sa malo stať každodennou aktivitou žiaka.
2. Čítanie by malo slúžiť na vzdelávanie a kritické hodnotenie života v spoločnosti.
3. Čítanie by malo slúžiť pre potešenie.
4. Čítanie by malo slúžiť na všeobecný rozhľad mladého človeka.
5. Žiak sa musí naučiť efektívne používať písanú reč v každodenných situáciách.

Čitateľské kompetencie žiakov musia viesť k:

- zdokonaleniu techniky čítania,
- schopnosti pochopenia textu,
- schopnosti identifikovania relevantných informácií v texte,
- schopnosti hodnotiť prečítané, zapamätať si myšlienky textu, reprodukovat text, dedukovať na základe textu, utvoriť si úsudok,
- schopnosti logicky spájať súvislosti, vyvodiť hlavné myšlienky, poučenia, závery,
- schopnosti konštruovať myšlienky nad rámec textu a spájať ich v kontexte s predošlými poznatkami a vedomosťami.

Stručná anotácia

Čitateľská gramotnosť robí žiaka schopným nielen prečítať slová, vety a celé texty, ale aj pochopiť prečítané a ďalej s obsahom a získanými informáciami pracovať. Súčasťou čitateľskej gramotnosti je rozvoj komunikatívnych kompetencií žiaka, jeho čitateľské schopnosti a zručnosti, čitateľské návyky, záujmy, postoje, motivácia k čítaniu a získané vedomosti. Tieto aspekty je potrebné premietnuť nielen do osvojovania si poznatkov o jazyku (jazyková kompetencia), ale i o ich vhodnom použití v rôznych komunikačných situáciách (komunikačná kompetencia).

Kľúčové slová

Čitateľská gramotnosť, čitateľské kompetencie, čítanie, text, pracovný list, vyučovacia hodina, žiak

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

V písomnom výstupe sme sa zamerali na konkrétne činnosti členov pedagogického klubu čitateľskej gramotnosti. Zhodnotili sme činnosť pedagogického klubu a písomný výstup sme obohatili o pracovné listy, ktoré sme zhotovili na zasadnutiach klubu, vzorové hodiny, fotodokumentáciu, ale aj teoretické predstavy o vedení hodín čitateľskej gramotnosti, ktoré sa členovia klubu budú snažiť implementovať do vyučovania.

Jadro:**Popis témy/problém**

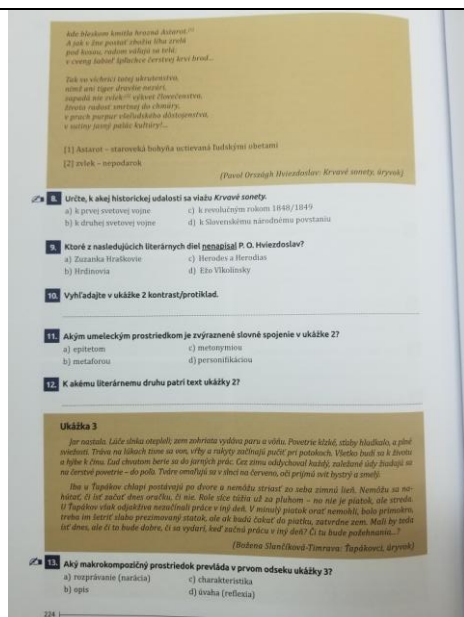
Aby mohli členovia klubu naplňovať ciele, ktoré si stanovili, bolo potrebné analyzovať aktuálny stav v čitateľskej gramotnosti žiakov. K tomuto účelu bol vypracovaný vstupný test, ktorý bol zadaný žiakom štvrtého ročníka osemročného štúdia, žiakom prvého ročníka štvorročného štúdia a žiakom v maturitných triedach.

Okrem toho, členovia klubu zhodnotili výsledky žiakov na maturitných skúškach z predmetu slovenský jazyk a literatúra za posledných päť rokov. Výsledky tohto testu boli spracované do tabuľky č. 1

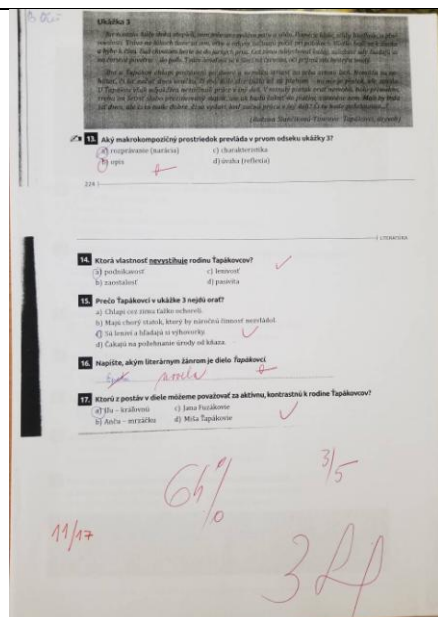
	Text č. 1	Text č. 2	Text č. 3	Text č. 4	Text č. 5	polu:
IV.O	67 %	54 %	72 %	72 %	69 %	66,8 %
I.A	77 %	64 %	79 %	82 %	71 %	74,6 %
I.B	80 %	69 %	88 %	81 %	84 %	80,4 %
IV.A	82 %	73 %	81 %	84 %	80 %	80 %
IV.B	86 %	76 %	87 %	88 %	86 %	84,6 %
VIII.O	69 %	58 %	72 %	73 %	71 %	68,6 %
Spo u:	76,83 %	65,67 %	79,83 %	80 %	76,83 %	75,83 %

Tabuľka č. 1: Percentuálne vyhodnotenie vstupného testu z čitateľskej gramotnosti

Členovia pedagogického klubu čitateľskej gramotnosti na základe vstupného testu konštatovali, že výsledky v jednotlivých triedach síce neboli najhoršie, ale ani uspokojivé. Rozdiely medzi triedami vyplynuli väčšinou zo zloženia tried, keď v niektorých triedach sú žiaci šikovnejší, v iných menej šikovní.

Obr. 1 Ukážka z testu na čitateľskú gramotnosť

Obr. 2 Ukážka vyhodnoteného testu

Členovia klubu mali možnosť porovnať výsledky žiakov zo slovenského jazyka a literatúry v externej časti maturitnej skúšky, v ktorej, ako je známe, sa čoraz väčší dôraz kladie práve na čitateľskú gramotnosť. Žiaci sú v nej nútení pracovať nielen s uceleným textom, ale ja s tabuľkami, grafmi, nákresemi a podobne. Ako je vidieť z výsledkov za jednotlivé roky, aj naši študenti vykazujú klesajúcu tendenciu úspešnosti pri maturitnej skúške. Je to skutočne dôkazom toho, že čitateľská gramotnosť našich žiakov nie je na požadovanej úrovni, čo v neposlednom rade dokazujú aj rôzne porovnávacie štúdie testov PISA.

Čitateľská gramotnosť je v škole vedená v súlade s obsahovým štandardom, ktorý bol vypracovaný členmi pedagogického klubu:

- a) získavanie informácií – vyhľadávanie myšlienok, definícií, obsahu a pod. V takýchto úlohách má žiak najstť informácie, zadanie môže byť doslovné alebo synonymické, mení sa tým obťažnosť úlohy.
- b) utváranie širšieho porozumenia – vyvodenie príčin udalostí, opísanie vzťahov medzi postavami, zovšeobecnenie textu, vysvetlenie hlavnej myšlienky, určenie námetu, vytvorenie názvu a pod., to, čo sa v takýchto úlohách od žiaka očakáva, nie je explicitne uvedené v texte
- c) rozvíjanie interpretácie – logické spracovanie informácií, nachádzanie súvislostí medzi myšlienkami textu, vyvodzovanie záverov, hľadanie podporných argumentov, interpretácia využitia informácií v reálnom živote a pod.
- d) uvažovanie, skúmanie a kritické hodnotenie obsahu textu – posúdenie hodnoty textu, významu pre čitateľa, žiak v takýchto úlohách nachádza dôkazy a argumenty mimo textu
- e) uvažovanie a hodnotenie formy textu – posúdenie výberu lexikálnych prvkov a pod., táto fáza si vyžaduje poznatky o štruktúre textu, žánroch, schopnosť rozlíšiť skrytý význam.

Práca na hodinách čitateľskej gramotnosti bude vedená v štyroch okruhoch:

1. Práca so súvislým literárnym textom
2. Práca so súvislým informačným textom
3. Práca s nesúvislým textom (tabuľka, graf, nákreš)
4. Zhodnotenie práce, sebahodnotenie

Výkonový štandard sme zamerali na:

- vedieť označiť v básni verš, rýmy, ich schémy;
- nájsť a vysvetliť umelecké jazykové prostriedky;
- dokázať verbalizovať čitateľský zážitok, svoj zážitok znázorniť kresbou, k poézii priradiť zvuky, farby, obrázky;
- nájsť v texte informácie podľa zadania;

- vedieť vymenovať v texte hlavné a vedľajšie postavy, vytvoriť ich charakteristiku;
- vedieť vyvodiť príčiny udalostí, hlavnú myšlienku a tému;
- svoje názory vedieť podložiť argumentmi;
- dokázať vyriešiť krížovku, tajničku v súvislosti s literárnym textom i literárnou teóriou;
- vedieť vytvoriť názov k textu, obsahovú osnovu;
- vedieť interpretovať kľúčové informácie z textu;
- vedieť riešiť otvorené i zatvorené úlohy súvisiace s textom, vyberať z možností;
- vedieť dopĺňať texty, potvrdiť správnosť alebo nesprávnosť riešení;
- dokázať prepojiť obsah textu aj s gramatickou zložkou, gramatickými úlohami.

Naplniť obsahový štandard znamená pripraviť kvalitný materiál pre žiakov, kvalitný scenár vyučovacích hodín, čo spočíva na ramenách vyučujúcich. Členovia pedagogického klubu vytvorili niekoľko pracovných listov zameraných na čitateľskú gramotnosť:

PRACOVNÝ LIST

HONORÉ DE BALZAC – OTEC GORIOT

1. Dielo Otec Goriot:

- je obrazom nevernej lásky otca Goriotu k jeho manželke,
- zobrazuje generačný problém medzi deťmi a rodičmi,
- odhaľuje úpadok spoločnosti, ktorá je založená na peniazoch,
- poukazuje na vzájomnú lásku otca a dcér.

2. Pre postavu otca Goriotu je typické:

- celý život obetuje svojim dcéram,
- pre veľkú lásku k svojim dcéram nevníma ich nedostatky a nikdy nepriznáva, že ho nemali rady,
- pre peniaze iba predstiera lásku k dcéram,
- zomiera obklopený svojimi dcérami a priateľmi.

3. Porovnajte Goriotove dcéry podľa toho, čo o nich hovorí otec a aké v skutočnosti sú.

Obe dcéry ma veľmi milujú. Som šťastný otec. Iba moji dvaja zatovia sa ku mne mrzko zachovali. Nechcel som, aby tie drahé bytosti trpeli pre moje nezhody s ich manželmi, a tak sa s nimi stretávam radšej potajomky. Chcú ma zahrnúť všemožnými darmi, bránim im v tom, hovorievam im: „Nechajte si peniaze! Čo by som s nimi robil? Mne nič netreba.“

.....

.....

.....

.....

.....

4. Pre dcéry otca Goriotu je typické:

- vybavia mu ubytovanie v penzióne, pretože tam má všetku starostlivosť,
- pravidelne svojho otca navštevujú a starajú sa oňho,
- prichádzajú za ním pred smrťou, aby sa s ním rozlúčili,
- dávajú prednosť povinnostiam, ktoré im vyplývajú z ich spoločenského postavenia, pred povinnosťami, ktoré majú voči svojmu otcovi.

5. Pre daný úryvok zo záveru diela Otec Goriot nie je charakteristické:

- a) otec Goriot na smrteľnej posteli pripúšťa, že ho dcéry nemali rady,
- b) neprávom obviňuje svoje dcéry,
- c) otec Goriot zomiera sám, opustený svojimi blízkymi,
- d) v posledných chvíľach svojho života prežíva otec Goriot veľký žiaľ.

Odo dňa, keď ich oči prestali na mňa žiarit, nastala pre mňa večná zima. Prežíval som len žiaľ a prežrel som ho! Žil som len preto, aby ma ponižovali, urážali. Natoľko ich ľúbim, že som prehltol všetky urážky, za ktoré mi predávali odrobinku zahanbujúceho potešenia. Otec sa musel skrývať, aby videl svoje dcéry! Venoval som im celý život a ony mi dnes nevenujú ani hodinu! Som smädný, som hladný, srdce mi hori, neprídu mi uľahčiť v smrteľnom zápase a ja zomriem, cítim to.

6. Úryvok z diela Otec Goriot je:

- a) metaforickou obžalobou francúzskej spoločnosti pre jej pokryteckú morálku,
- b) metonymickou obžalobou francúzskej spoločnosti pre jej pokryteckú morálku,
- c) obrazom francúzskej spoločnosti, ktorej negatíva autor zdôrazňuje gradáciou,
- d) žiadna z uvedených možností necharakterizuje úryvok.

„Ba veľmi čudné bahnisko,“ pokračoval Vautrin. „Tí, čo sa v ňom zablatia na koči, sú statoční ľudia, tí, čo sa v ňom zablatia pešo, sú naničhodníci. Ak nanešťastie nešíkovne potiahnete maličkosť, budú vás ukazovať na Justičnom námestí ako dajakú zvláštnosť. Ukradnite milión a v salónoch vás budú označovať ako vzor cnosti.“

7. Autor v úryvku z diela Otec Goriot opisuje povahu pani Vauquerovej. O akú charakteristiku ide?

.....

Keď je pani Vauquerová prítomná, obraz je úplný. Má okolo päťdesiat rokov a ponáša sa na všetky ženy, ktoré postihlo nešťastie. Má sklený pohľad, nevinný výzor dohadzovačky, ktorá sa rozčertí, len aby jej zaplatili viac, ale ktorá je schopná všetkého, aby zmiernila svoj osud... Jednako je to dobrá žena, ako vravia obyvatelia penziónu, a počujúc ju stenáť a kašľať celkom tak, ako stenú a kašľú oni sami, pokladajú ju za nemajetnú.

8. Napíšte, aký slohový postup nachádzame v ukážke:

.....

Ak ho niekto videl, ako vedie obchod, ako vysvetľuje zákony o vývoze a dovoze obilia, študuje ich zmysel, postihuje ich chyby, bol by usúdil, že je schopný stať sa štátnym ministrom. Bol trpezlivý, činný, vytrvalý, rýchly v podnikaní, mal orlí zrak, všetkému predišiel, všetko predvídal, všetko vedel, všetko tajil, bol diplomat v rozhodovaní...

9. Ktorý z výrazov, uvedených v úryvku, má prenesený význam?

- a) rýchly v podnikaní,
- b) mal orlí zrak,
- c) všetko predvídal,
- d) bol diplomat v rozhodovaní.

10. O aký druh charakteristiky ide v uvedenom úryvku z diela Otec Goriot ?

.....

No aj keď nosili také šaty, takmer všetci boli pevne urastení, pevných konštrukcií, tváre mali chladné, tvrdé, vyhladené ako povrch mincí stiahnutých z obehu. Zvädnuté ústa boli vyzbrojené pažravými zubami.

11. Vypíšte 3 jazykové prostriedky, typické pre opis, ktoré vystihujú znaky alebo vlastnosti daných postáv. Pomenujte ich!

.....

.....

.....

Pracovný list

Jazyková komunikácia

1. Prečítajte si text, uvažujte o jeho pravdivosti, doložte príkladmi zo života jeho tvrdenia.

Ved' všeobecne platí, že miesto vpredu si obyčajne vyberá ten, kto chce byť „prvý“, kým dozadu si sadajú tí, ktorí majú radšej anonymitu. Z komunikačného hľadiska je ideálne také riešenie učební a prednáškových miestností, keď poslucháči sedia v polkruhu a učiteľ alebo lektor je v strede.

2. Vyjadrite rôznym spôsobom (rôznou formou komunikácie) významy:

- a) Voda nie je pitná!
- b) Ľúbim ťa!
- c) Vitajte!

3. K útvarom v bodoch a) – f) priradte názov komunikácie (bežná – oficiálna, verbálna – neverbálna, ústna – písaná, priama – nepriama):

- a) pohľadnica z prázdnin,
- b) žiadosť o povolenie konať komisionálnu skúšku,
- c) značka o zákaze vstupu na trávnik,
- d) príhovor na stužkovej slávnosti,
- e) televízne spravodajstvo,

f) zápisnica z triednickej hodiny triedy.

4. Prečítajte si text ukážky. Využite vedomosti z dejepisu a pokúste sa určiť, v ktorej dobe a pri akej príležitosti tieto slová zazneli. Aký komunikačný zámer mal autor?

„Bojovníci, naša úloha je pekná, veľká, národ z bjedi a ničoti vitrhnuť a priviesť k slobode a sláve. Nože slúbate nám teraz tu pri vstupe, že chcete za tieto veci mežne bojovať a keď na to príde i za ňe umierať. Rozvili sme už zástavi naše; vidíte ich povjevať nad hlavami vašimi: slúbate nám, že ich ňeopustíte v žiadnom boji, v žiadnom ňebezpečení!“

(M. Dohnány)

5. Prečítajte si text v nárečí. Označte druh komunikácie. Koľko komunikantov sa zúčastňuje na komunikácii? Čo vám o autorovi prezradil text? Text ukážky skúste prepísať do spisovnej slovenčiny.

A jak sa žilo? Na bídne. Ale, ale pokój bil. Já bratrove boti sem nosila. Velice sme bídno žili. Jéžiš Mária. Varívali sme lepidušu, tureckú kašu. Víš, co to je turecká kaša, jaké je to jídlo? To sa dáva sviňám. Vy nemáte prasa, že? S prasatem, ze sviňama je moc roboti... Fčiléki lidé, hen, kolko prací že mají. A mi sme kolik toho mjeli! A samé – ve vojne, bes tatu, bes bratrú. S prácú sa stávalo, s prácú sa líhalo. Tak bilo. Aj o sobotách.

6. Pripravte si a predneste krátky monologický prejav na tému *Osvedčená metóda, ako sa naučiť cudzí jazyk* alebo *Ako urobiť školu príjemnejšou*.

7. Pripravte si ústnu informáciu pre spolužiakov o tom, kam možno ísť cez víkend na výlet do okolia. Sledujte jazykovú správnosť, intonáciu, slovnú zásobu, stavbu viet, mimiku, gestá atď.

8. Prečítajte si text ukážky. Rozhodnite, aké typy komunikácie a aké slohové útvary sa v danej situácii uplatnili alebo spomenuli. Preformulujte vetu s označenými štylistickými chybami.

Slečna Lenka úspešne ukončila stredoškolské štúdium. Prišiel čas hľadať si vhodné zamestnanie. Zaujala ju ponuka voľných pracovných miest v dennej tlači. Poradila sa s rodičmi a rozhodla sa zatelefonovať do jednej z firiem a získať viac informácií o ponúkanej práci. Dohodla si termín stretnutia a pripravila potrebné doklady a písomnosti. Stretnutie prebehlo v príjemnej atmosfére, Lenke sa ponúkaná práca páčila a firma si z niekoľkých uchádzačov vybrala práve ju. **So zástupcom vedenia firmy slečna Lenka *prejednala* podrobnosti *ohľadne* pracovného času, *pracovnej náplne* a *platu*.** Pri nástupe do zamestnania ešte vyplnila a podpísala potrebné formuláre.

9. Prečítajte si ukážku a rozhodnite, v ktorej časti komunikačného reťazca sa nachádza pomenovanie javu, ktorý zapríčinil, že komunikácia majstra a učňa nebola efektívna.

*Maliarsky majster hovorí svojmu učňovi: „Chod' do vedľajšej miestnosti a natri okná.“
Učeň sa po chvíli vráti a pýta sa: „Pán majster, prosím vás, mám natrieť aj rámy?“*

**10. Uvažujte o vzdialenostiach medzi komunikantmi v týchto komunikačných situáciách.
Zoradte ich podľa vzdialenosti od najmensej.**

A) Rozhovor dvojice	B) Diskusia na triednickej hodine
C) Hádky súrodencov	D) Pýtate sa na cestu okoloidúceho
E) Učiteľ vyčíta žiakovi neskorý príchod	F) Divadelné predstavenie

Pracovný list

Získavanie a spracovanie informácií

1. Do tabuľky napíšte hlavné znaky foriem spracovania textu:

Koncept	Osnova	Marginálie	Citát

2. Spracujte text ukážky formou konspektu, osnovy a téz:

III. POKYNY K EXTERNEJ ČASTI A PÍSOMNEJ FORME INTERNEJ ČASTI MATURITNEJ SKÚŠKY

Slovenský jazyk a literatúra

Písomnou zložkou internej časti sú centrálné pripravené súbory štyroch tém písomnej práce, prípadne východiskové texty a určené žánrové formy, z ktorých si žiak vyberie a vypracuje iba jednu. Žiak má preukázať komplexnosť ovládania spisovného jazyka, mieru tvorivosti v písomnom prejave a celkovú vzdelanosť a kultúrnosť v miere vychádzajúcej z cieľových požiadaviek. Písomná práca sa vo všetkých školách zadáva v rovnakom čase, koná sa pod interným dozorom a interne sa vyhodnocuje na základe centrálnych pokynov.

Charakteristika úloh písomnej práce.

- interpretácia umeleckého diela alebo vecného textu (jeho obsahová, kompozičná a štylistická analýza, výklad, hodnotenie),
- spracovanie zvolenej témy v určenej žánrovej forme,
- argumentovanie o jazykových, literárnych, všeobecných kultúrnych, morálnych otázkach spôsobu života,
- rozbor jedného diela z daného hľadiska a výkladová demonštrácia,
- rozbor a predstavenie tvorby jedného básnika alebo prozaika,

- f) porovnanie dvoch, prípadne troch textov (úplné dielo alebo úryvok) podľa daných hľadísk (platí len pre úroveň A).

3. Vyhľadajte na internete (prípadne v encyklopédii) čo najviac informácií o slovenskom vynálezcovi Jozefovi Murgašovi a spracujte ich ako konspekt s uvedením prameňa.

4. Zistite údaje o poslednom vydaní básnickej zbierky Milana Rúfusa, názov vydavateľstva, počet strán, cena a pod. Overte si v slovníku, či ide o dvojtvár toho istého slova, alebo jeden z tvarov je nesprávny: knižočka/knižôčka.

Od prvého vydania (1992) až po deviate vydanie básnickej zbierky Modlitbičky Milana Rúfusa sme svedkami nebyvajúcej popularity tohto básnického diela. Útla publikácia sa stala v roku 2000 Zlatou knihou. Humanistický, krehký obsah básní je umocnený formou kresťanskej modlitby. Od prvej chvíle si k poézii majstra slova okrem detských čitateľov našli cestu aj tí starší, a tak sa útla knižočka stala najvyhľadávanejším knižným darčekom pre najbližších.

Pracujte s Pravidlami slovenskej výslovnosti. Vysvetlite pravopis a výslovnosť slov *modlitba, najbližšie, vzťah*.

TEXT č. 1

Tú liptovskú dedinku Sokolčami volali. V nich sa 20. Mája 1940 narodil v rodine Guothovcov syn, ktorému rodičia Juraj a Amália dali meno Stanislav.

....

Keď prišiel do Kanady, v angličtine poznal hádam iba svoje nové meno – zo Stanka sa stal Stanley, čoskoro sa však naučil jazyk a prijali ho do tretej triedy.

....

Zo všetkého najviac však zaujal Mikitu v jeho novej domovine hokej. Už ako deväťročný hral v detskej lige.

....

Deväťročný Kanadan, ktorý však stále nezabúdal na svoje slovenské korene, podpísal svoju prvú profesionálnu zmluvu s Čiernymi jastrabmi, aby práve tomuto jedinému klubu zostal verný počas celej kariéry, teda neuveriteľných 22 sezón!

....

V roku 1961 to bol práve Mikita s krídlami, kto výrazne pomohol k tomu, že Chicago získalo Stanley Cup.

....

V čase, keď mal 22 rokov, teda rok po zisku Stanley Cupu, ho za jeho nenapodobiteľnú priebojnosť zaradili do All Stars-tímu. Ved' v ročníku 1961/62 sa Stanovi podarilo streliť 26 gólov a na ďalších 52 prihral.

...muž s číslom 21 na drese. Odjakživa toto číslo patrilo Stanovi Mikitovi. Legende so slovenskými koreňmi z liptovskej dedinky Sokolče, čiernemu jastrabovi, ktorého kariéru ocenili v NHL v roku 1983, keď Mikitu slávnostne uviedli do siene slávy v Toronte.

1. Vyberte z textu základné životopisné údaje zo života hokejovej legendy S. Mikitu.
2. V ktorých rokoch hral za Čiernych jastrabov?
3. Vysvetlite výrazy a pomenujte básnické prostriedky, ktoré v nich autor využil: *slovenské korene, Čierni jastrabi, Mikita s krídlami*.

PRACOVNÝ LIST

JAPONSKO V 19. STOROČÍ

Ani jedno z čínskych hnutí nedokázalo presne pomenovať ťažkosti Číny a určit východiská z neutúšeného stavu. Aj japonské cisárstvo prejavovalo odpor voči cudzím vplyvom, no európske výdobytky dokázalo využiť na uskutočnenie vlastných zámerov.

MISIA ADMIRÁLA PERRYHO
V polovici 19. storočia bolo Japonsko uzavretou krajinou, do ktorej mali **zakázaný vstup „barbari“** – bieli cudzinci. Jedinou výnimkou bol prístav Nagasaki, ktorý bol raz ročne otvorený pre obchodné lode z Číny a Holandska. Európske štáty i USA však mali čoraz väčší záujem o prístup na japonské trhy, o slobodný obchod bez štátnych bariér.

V júli 1853 dorazila k japonským brehom námorná expedícia americkej vlády vedená admirálom Matthewom Perryom. V Tokijskom zálive lodstvo predviedlo **působivú prehliadku americkej námornej techniky**. Na japonskú vládu zapôsobil sila USA ohromujúcim dojmom. Nechcela riskovať konflikt. Perry ju takto donútil, aby uzavrela s USA zmluvu, ktorá americkým obchodníkom povolila vstup do krajiny (tzv. malá **kanagawská zmluva**).

V krátkom čase (1854–1856) Japonsku vnútili podobné zmluvy aj ďalšie veľmoci: Británia, Rusko, Francúzsko.

KRÍZA ŠOGUNÁTU
Zmena zahraničnej politiky nenašla pochopenie u všetkých rozhodujúcich japonských rodov. Nasledovalo desaťročné obdobie vnútorného napätia a chaosu. Postupne sa sformovala silná opozícia voči vtedajšiemu vládcovi, cisárskemu miestodržiteľovi (**šogúnovi**) za to, že nedokázal rozhodnejšie odporovať západným mocnostiam. Súčasne mocnelo hnutie za obnovenie tradičnej cisárskej moci, za návrat k tradičným japonským hodnotám, za vyhnanie cudzincov z krajiny, ale aj za modernizáciu štátu.

ROZMACH JAPONSKA

Rozhodujúci zvrat nastal roku 1868, keď **prívrženci reforiem definitívne získali na svoju stranu cisára**. Šogúnova moc padla a na trón nastúpil mladý cisár. Prijal meno Meidži a jeho menom sa nazvalo aj obdobie japonských reforiem **meidži** (= osvietenej vlády).

REFORMY MEIDŽI
Zrušili sa feudálne léna, ktoré krajinu rozdrobovali a oslabovali, obmedzili sa všetky staré výsady japonských šľachticov – samurajov. Na zvýšenie obranyschopnosti štátu sa podľa nemeckého vzoru vytvorila pravidelná armáda a zaviedla **braná povinnosť**.

Reformátori rázne podporovali aj **spríemyselňovanie krajiny**, štát začal budovať železnice, poštový systém, vytváralo sa moderné bankovníctvo.

Kedže štát usmerňoval ekonomiku, japonské hospodárstvo sa vyvíjalo **špecifickou cestou**. Vznikli len monopolné koncerny (tzv. zaibacu) sústredené v rukách jednej rodiny (napr. známe koncerny Micui, Micubiši). Koncerny úspešne uskutočnili industrializáciu a získali rozhodujúci a nebezpečný vplyv na politiku štátu. Rozvíjajúci sa **príemysel** závisel od dovozu surovín – to zase podnecovalo plány na budúcu expanziu.

Politické reformy sa zaviedli prijatím ústavy (1889 – podľa nemeckého vzoru s rozsiahlymi právomocami cisára). Súčasne vznikali prvé politické strany.

Je teda zrejmé, že reformy sa do značnej miery uskutočňovali podľa európskych vzorov. Preto sa niekedy hovorí o úspešnej „**europelizácii Japonska**“. Nikdy však nešla tak ďaleko, aby ohrozila základné hodnoty japonskej kultúry.

DŮSLEDKY REFORIEM
Úspešnými reformami Japonsko značne zosilnelo. V poslednom desaťročí 19. storočia sa začalo vymaňovať z nerovnoprávných zmlúv s európskymi štátmi a v prvých rokoch 20. storočia – teda v priebehu jednej generácie – sa stalo ďalšou svetovou veľmocou.

Už v rokoch 1894–1895 Japonsko demonštrovalo svoju silu víťaznou vojnou proti Číne. V roku 1904–1905 viedlo vojnu s Ruskom a takisto ju vyhralo.

Práve s Čínou teraz Japonsko uzavrelo podobné obchodné zmluvy, ako to kedysi dokázali len Európania – **nevýhodné pre Čínu**. Na základe svojich privilégií Japonci prenikali na čínske územie a do čínskej ekonomiky omnoho hlbšie než všetky i arogantný ako postoj európskych kolonizátorov.

Na francúzskom kreslenom vtip z roku 1904 provokuje slabý japonský pandák mocného ruského medveda. Zrážka však dopadá katastrofálne práve pre medveda.

Obr. 3 Ukážka textu po vyznačení najdôležitejších faktov žiakmi

Japonsko, podobne ako Čína, bolo v 1. polovici 19. storočia uzavretou krajinou pred Európou. Výnimku v obchodnom styku mali lode z a Tieto lode mali prístup raz v roku do prístavu v Zahraničný obchod USA a európskych krajín sa po obsadení čínskych trhov začal orientovať na Japonsko. O obchodné vzťahy sa ako prvé pokúsili USA v roku, kedy ich flotila vedená zakotvila v Tokijskom zálive a demonštrovala svoju silu. Japonsko zo strachu pred konfliktom podpísalo s USA obchodnú dohodu – tzv. Nevýhodné obchodné zmluvy nanútili Japonsku aj Británia, Rusko a Francúzsko.

侍

Kríza šogunátu a reformy Meidži

S príchodom cudzincov nastáva obdobie napätia a chaosu, kedy sa formuje aj opozícia voči vládnuceму miestodržiteľovi - K definitívnemu pádu šogunátu došlo nástupom nového cisára v roku Po jeho nástupe došlo k mnohým reformám, ktoré Japonsko Reformy sa dotkli všetkých oblastí života. Zrušil sa lénny systém, podľa ktorého mali výhradné právo na vlastníenie pôdy šľachtici a samuraji. Reformou armády vznikla a bola zavedená Došlo aj k reforme správy – vytvorenie Reformy v oblasti dopravy, pôšt a bankovníctva prispeli k rýchlemu krajiny. Najvýznamnejšou politickou reformou bolo Touto reformou vznikol dvojkomorový parlament, vláda sa zodpovedala priamo cisárovi a došlo k celkovému posilneniu moci cisára. Úspešné reformy premenili Japonsko na svetovú veľmoc, ktorá úspešne demonštrovala svoju silu vo vojnách proti a

Otázky na upevňovanie učiva:

1. Mali prístup na japonský trh pred príchodom USA nejaké iné krajiny? Ak áno, ktoré?
2. Ako sa nazývala obchodná zmluva podpísaná medzi Japonskom a USA?
3. Ktorý panovník a kedy začal s reformami v Japonsku?
4. Čo bolo typickým znakom Japonska pred reformami?

.....

5. Čo môžeme považovať za najvýznamnejšiu politickú reformu?

.....

6. Akým historickým pojmom sa označuje obdobie reforiem v Japonsku v priebehu 19. storočia?

.....

7. Demonštráciou sily zreformovaného Japonska boli dva vojnové konflikty, v ktorých Japonsko zvíťazilo. Kto bol v týchto konfliktoch jeho súperom? a

PRACOVNÝ LIST

Prečítajte si text a vypracujte úlohy, ktoré za ním nasledujú.

F. Petrarca: Sonety pre

Sennuccio, priznám sa ti, aká náruživá
Láska ma trýzni, v akom žijem súžení.
Horím a zožieram sa Laurou zmučený,
no stále taký, akým som bol odjakživa.

....

Zdá sa mi pokorná, a predsa pyšná býva,
tvrdá i zbožná, smutná – samé premeny:
jej krása raz je chladná a raz v plameni,
raz býva krotká a raz rozmarná a divá.

...

Tu sladko zaspievala, tu si sadla, vstala,
tu pobehla, tu náhle zastavil ju strach,
tu svojím krásnym zrakom srdce prebodla mi,

...

Tu povedala slovko, tu sa usmievala
a tu jej kvapla slza. V takých myšlienkach
mi Láska ustavične rinčí **okovami**.

Úlohy k textu:

1. Určte literárny druh ukážky.
2. Určte žáner ukážky a svoju odpoveď odôvodnite.
3. Z koľkých veršov sa skladá ukážka?
4. Z koľkých strof sa skladá ukážka?
5. Určte schému rýmu v prvej strofe. Rým pomenujte.
6. Komu sa zdôveruje autor so svojim trápením?
7. Do názvu ukážky doplňte meno, komu sú určené sonety.
8. V prvej strofe vyhládajte epiteton.
9. V ukážke vyhládajte anaforu.
10. K zvýraznenému slovu v ukážke napíšte synonymum.
11. Vyhládajte 2 príklady na kontrast.
12. V piatom verši nájdite dvojicu antoným.
13. Určte podčiarknuté básnické jazykové prostriedky.

PRACOVNÝ LIST

VIROLOGIA

VIROLOGIA

bolest v mieste vpichu. Alergici by mali podávanie vakcín konzultovať s lekárom.

Očkovat by sa mali najmä rizikové skupiny ľudí – ľudia starší ako 60 rokov, ľudia s chronickým ochorením dýchacích ciest, srdcovo-cievneho systému, metabolickými (diabetici) alebo renálnymi a imunnými poruchami. Pre tieto skupiny ľudí môže predstavovať aj bežné chrípkové ochorenie ohrozenie života. Ďalšou prioritou skupinou pri očkovaní by mali byť zdravotníci a zamestnanci strategických oblastí verejného sektora (napr. doprava).

Súčasným trendom je vývoj takej vakcíny proti chrípke, ktorá by bola účinná proti viacerým subtypom vírusu chrípky, čo by si nevyžadovalo každoročné aktualizovanie vakcín a opakované očkovania. Takáto vakcína by indukovala imunitnú odpoveď proti konzervatívnym antigénom vírusu a zabránila by vírusovej replikácii a rozvoju ochorenia spôsobeného aj prípadným novým pandemickým vírusom chrípky.

KORONAVÍRUSY

Nový koronavírus označený SARS-CoV-2, o ktorom sa v súčasnosti hovorí, spôsobuje respiračné ochorenie COVID-19 (coronavirus disease 2019) v rôznom dosahu na ľudskú zdravie: od subklinických príznakov cez mierne podobné bežnému prechladnutiu (bolesti hrdla, kašeľ, zvýšená teplota) až po kritické, ohrožujúce život (stlačené dychanie, pneumónia, vysoká teplota, stav vyčerpanosti, prípadne multiorgánové zlyhanie). Nie je to prvý raz evidované ochorenie u ľudí spôsobené koronavírusmi. V minulosti boli identifikované kmene HCoV-229E, HCoV-NL63, HCoV-OC43, HCoV-4408, HCoV-NK1. Tieto spôsobovali infekciu horných dýchacích ciest sprevádzajú aj gastrointestinálnymi prejavmi.

V roku 2003 sa objavil podstatne nebezpečnejší koronavírus SARS-CoV, ktorým sa nakazilo 8 096 ľudí a 774 z nich zomrelo (mortalita 9,6 %). Od prepuknutia nákazy vírusom MERS-CoV v apríli 2012 až do októbra 2018 bolo laboratórne potvrdených 2 229 infikovaných ľudí vrátane 791 fatálnych prípadov (t.j. mortalita 35,5 %). Bolo dokázané, že vírus SARS-CoV a MERS-CoV preskočili medziľudskú bariéru z pôvodného živočíšneho hostiteľa na človeka. Doteraz neje celkom jasný pôvod, ale predpokladá sa, že priamym živočíšnym hosťom týchto zoonotických nákaz boli netopiere a pri prenose na človeka pravdepodobne zohral úlohu aj medzihosť (šibetka u SARS-CoV a tava u MERS-CoV).

Vírus SARS-CoV-2 sa začal šíriť v decembri 2019 v Číne (Wuhan), prekročil hranice krajiny a v súčasnosti sa už vyskytuje na všetkých kontinentoch sveta s výnimkou Antarktídy. K 19. 3. 2020 bolo evidovaných viac ako 220 tisíc prípadov infikovaných ľudí (z toho viac než 8 900 umrtní spojených s komplikáciou, na spôsobených koronavírusovou infekciou). Podľa údajov z CDC malo v Číne zhubu 81 % všetkých mŕtvých, asi 14 %

chrípky, pri ktorej od infekcie po prepuknutie infekcie uplyne spravidla len 2 až 3 dni.

AKO SA CHRÁNIT?

Predmetom intenzívneho výskumu je nadvŕka príprava vakcín s cieľom čo najrýchlejšie a najúčinnejšie zabrániť ďalšiemu šíreniu vírusu. Zároveň sa vyvíja veľké úsilie na prípravu antivirov. Liek, ktorý by inhiboval aj replikáciu tohto koronavírusu, sa hľadá aj medzi objavenými a dostupnými antivirovými účinnými proti iným RNA vírusom. Jedným z nich je napríklad remdesivir vyvinutý českým chemikom Tomášom Chládom, ktorý sa osvedčil pri testoch na živočíšnych modeloch v USA na aktivitu proti SARS z roku 2003 aj proti MERS z roku 2012. V súčasnosti prebiehajú klinické testy v Číne v posilňovaných oblastiach, ale výsledky ešte nie sú známe. Okrem toho sa vyvíjajú ďalšie úplne nové leky, resp. kombinácia už známych antivirov účinných na iné RNA vírusy.

Osobná ochrana pred týmto novým nebezpečným vírusom spočíva v dodržiavaní osobnej hygieny (umývanie rúk mydlom, používanie papierových vreckoviek), častom vetraní miestností, v ktorých je viac ľudí, vyhýbanie sa miestam s vysokou koncentráciou ľudí, dodržiavaním osobného odstupu (viac než 1 meter), obmedzením cestovania na najnutnejšie minimum. Nakazené osoby by mali nosiť ochranné rúška, aby nenakazovali ostatných a v prípade respiračného ochorenia podľa možnosti kontaktovať lekára napr. telefonicky.

Osobná ochrana pred týmto novým nebezpečným vírusom spočíva v dodržiavaní osobnej hygieny (umývanie rúk mydlom, používanie papierových vreckoviek), častom vetraní miestností, v ktorých je viac ľudí, vyhýbanie sa miestam s vysokou koncentráciou ľudí, dodržiavaním osobného odstupu (viac než 1 meter), obmedzením cestovania na najnutnejšie minimum. Nakazené osoby by mali nosiť ochranné rúška, aby nenakazovali ostatných a v prípade respiračného ochorenia podľa možnosti kontaktovať lekára napr. telefonicky.

Kontrola na letisku. Foto: DPC

Aj v prípade vírusu SARS-CoV-2 sa za pôvodného hostiteľa považujú netopiere. Upriesnenie si však vyžaduje ďalšie analýzy.

Vírus SARS-CoV-2 sa šíri vzdušnou cestou v podobe aerosólu, respektíve po kontakte s kontaminovaným povrchom a jeho zanesení do sliznice nosa, úst či očí. Treba zdôrazniť, že vírus môže šíriť aj ľudia, ktorí sú nakazení a majú len subklinické príznaky ochorenia. Inkubačná doba je 2 – 14 dní, na rozdiel od

Zatiaľ čo tohtoročná epidémia chrípky je už na ústupe, pandémia spôsobená novým koronavírusom sa na Slovensku ešte len rozvíja. Preto je v každom prípade potrebné dodržiavať a rešpektovať pokyny Národnej hygieny Slovenska MUDr. RNDr. Jany Mitásovej, PhD. a Ústredného krízového štábu SR.

RNDr. Eva Varechová, DrSc.
RNDr. František Kostolanský, CSc.
Virologický ústav BMC SAV v Bratislave

Text: Koronavírusy (Quark, 4/2020)

Práca s textom:

1. Vymenuj aspoň 4 kmene koronavírusov, ktoré už v minulosti infikovali ľudí.
2. V ktorom roku sa objavil koronavírus SARS-CoV?
3. Uveď názov vírusu, ktorý sa objavil v roku 2012.
4. Porovnaj mortalitu na SARS-CoV a MERS-CoV.
5. Uveď pravdepodobného medzihostiteľa u vírusu SARS-CoV a MERS-CoV.
6. Uveď názov ochorenia, ktoré sa začalo šíriť v roku 2019 z čínskeho mesta Wuhan.
7. Uveď pôvodného hostiteľa vírusu SARS-CoV-2.
8. Porovnaj inkubačnú dobu ochorenia COVID-19 a chrípky.
9. Ktorá veková hranica je najviac ohrozená ochorením COVID-19?
10. Popíš stavbu tela vírusu SARS-CoV-2.

Svoju pedagogickú skúsenosť z rôznych vzdelávacích seminárov, webinárov, workshopov, prezentovali členovia klubu na jednom zo zasadnutí. Prínosom vo vyučovacom procese nielen v čitateľskej gramotnosti je **využívanie inovatívnych a aktivizačných metód**. Učitelia klubu pedagógov čitateľskej gramotnosti uplatňovali vo vyučovaní **metódu čítania s predvídaním** - Žiak samostatne predvída, čo bude v texte nasledovať, o čom sa bude čítať. Svoje predpoklady potom konfrontuje so skutočnosťou. Ide o podložené vyvodzovanie záverov, vychádzajúce z čitateľskej i vlastnej životnej skúsenosti.

Metóda **čítania s otázkami** - Žiaci si po prečítaní krátkeho úseku textu navzájom kladú otázky, ktoré im pomáhajú porozumieť tomu, čo je napísané, i tomu, ako je to myslené. Táto metóda učí žiakov formulovať otázky, uvedomiť si cieľ čítania.

Debata s autorom - žiaci skúmajú, čo sa im autor snaží povedať, prečo to chce povedať a ako to vyjadril. Učí sa vnímať rozdiel medzi tým, ako si žiak sám vysvetľuje slová, motívy, situácie a udalosti v texte.

Riadené čítanie - Text je vopred rozdelený na časti. Medzi jednotlivými časťami kladie učiteľ otázky a úlohy. Rozvíja tak nielen čitateľskú vnímavosť, ale snaží sa viesť žiakov k tomu, aby hľadali vyššie súvislosti.

Aktívne tvorivé písanie - je to metóda, v ktorej ide o netradičnú písomnú produkciu textu, ktorý je konštruktívne nový, nekonvenčný, ale originálny. Stimuluje sa rôznymi technikami a metódami podporujúcimi tvorivé a samostatné myslenie. Tvorivé písanie pomáha prispieť k zvýšeniu kompetencie komunikovať v materinskom jazyku a prispieva aj k rozvíjaniu a k formovaniu literárnej kompetencie.

Všetky vyššie spomínané metódy sme uplatnili vo vyučovaní predmetov slovenský jazyk a literatúra, dejepis a občianska náuka.

Príklad vzorovej vyučovacej hodiny:

Štruktúra hodiny:

Úvod: Oboznámenie s cieľom hodiny: žiakom sme oznámili, že si utvrdia vedomosti o próze a poézii a vysvetlia si rozdiel medzi nimi, naučia vnímať verš ako rytmizujúcu jednotku a nové poznatky o veršoch budú aplikovať vo vlastnej tvorbe.

Motivačná fáza:

Janko Jesenský – NATIAHLI NA PRŠTEK

*Natiahli na prštek tenučkú obrúčku,
obkrútili prštek, zaputnali rúčku;
zaputnali rúčku, srdce zaviazali,
moje potešenie do klietky mi dali.
Do klietky mi dali pera trblietanie,
očiek ligotanie, piesne štebotanie.
Ústa sladké cudzím bozkom spečatili,
chodník zakázali, vrátka zatvorili;
aby sa už viacej nikdy nezviazalo,
čo bolo zviazané, čo sa rado malo:
aby ma už viacej nikdy neobjala*

.....

V básni Natiahli na prštek chýba posledný verš – skúste ho doplniť s ohľadom na metrum, rým a významovú rovinu básne. Prozodický systém, ku ktorému patria básne, podrobnejšie definujte. Autorov zaradte do kontextu slovenskej literatúry a stručne priblížte ich tvorbu.

Expozičná fáza:

Práca s textom: cieľom expozičnej fázy bolo rozlíšiť rozdiel medzi poéziou a prózou a vysvetliť, čo je verš, aké sú jeho formy. Žiakom sme prečítali prvé dve strofy básne. Opýtali sme sa žiakov, či vedia určiť aký literárny druh je prečítaný úryvok. Žiaci prevažne odpovedali, že sa jedná o lyriku - báseň. Žiaci boli rozdelení do dvoch skupín, jedna skupina sa charakterizovala ako poézia a druhá ako próza. Túto časť sme poňali súťaživo – žiaci z jednotlivých skupín museli najskôr povedať jeden charakteristický znak, ktorý ich vystihuje a druhá skupina musela kontrovať rovnako. Prehral ten, ktorý už nevedel uviesť žiaden znak. Takto sme pokračovali aj pri určení žánrov poézie a prózy.

Žiakom sme zadali úlohy k básni – určiť veršový systém, prozódium, metrum, druh poézie.

Ján Smrek

Balada noci májovej

Anča, Anča,
samé mlieko, samá krv:
daj si pozor, daj si pozor,
pozor daj!
zo všetkých strán čiha, čiha
noc i máj!
ťažkou vôňou dýcha
každý stromu puk
a ku tebe vzťahuje sa
dvanásť dračích rúk —

Anča, Anča,
samé mlieko, samá krv,
len ťa objasť, len ťa zmačknúť,
ako guľu pomaranča —
kde si sa to zatárala?
Nevieš, že tu ohne blčia
od náručia do náručia
a že treba iba iskra,
abys' sama nimi vzplála?

Mäkká tráva, hebký moch,
mesiac zašiel poza mraky,
Anču vábila čiesi zraky:
— Pod' si sadnúť, dievča krásne,
tráva čaká na nás dvoch!
Pozri, jak tá hviezda hasne
a jak tamtá zase planie —
táto značí umieranie
a tá druhá milovanie.

— Prestaň, šuhaj, prestaň, ój,
omamujú tvoje reči —
ruka tvoja roztapašne
v srdci mojom požiar zažne,
neodolám, neodolám,
Bože môj!

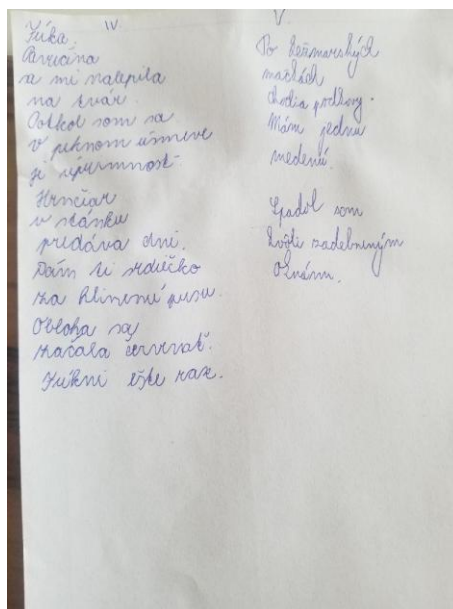
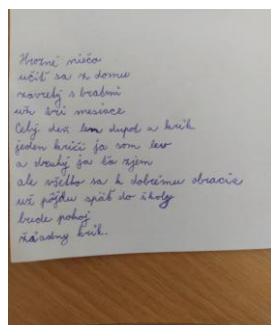
Ale oči mládenca sú
zapálený stoh.
Anča, dievča,
načo si sem prišla?
Čo sa stalo, videl iba Boh.

Po prečítaní celej básne nasledoval riadený rozhovor. Žiakom sme kládli otázky tak, aby dospeli k lepšiemu porozumeniu a uvažovali aj nad tým, čomu nevenovali pozornosť pri čítaní textu básne. Žiaci sa mali vyjadriť k tomu, aké pocity v nich text vyvolal, či zažili niečo podobné vo vlastnom živote, čo si predstavujú pod pojmom láska.

Realizačná fáza:

Aktivitu sme smerovali k rozvíjaniu tvorivosti a kritického myslenia. Ešte pred vlastnou prácou v skupine sme

chceli zaktivizovať myslenie žiakov pomocou brainstormingu. Ich úlohou bolo vymyslieť čo najviac vecí či predmetov, ktoré sa spájajú s obsahom slova „láska“. Žiaci pracovali v piatich skupinách po piatich žiakov. Potom sme ich vyzvali k tvorivému písaniu, t.j. stali sa autormi básní. Snažili sme sa upozorniť na skutočnosti, ktoré sme si v priebehu hodiny zopakovali, a teda, že tvorba básne má svoje zákonitosti a nie je to len bezbrehé ukladanie pocitov na papier.

Obr. 4 Z prác žiakov na hodine

Diagnostická fáza:

Po skončení daného času žiaci jednotlivo prezentovali svoju vlastnú tvorbu. Chyby sa vyskytovali skoro vo všetkých skupinách, ale je nám zrejmé, že žiaci nie sú básnici a ocenili sme ich úsilie a výsledné produkty. Žiakov sme na chyby upozornili a dali sme im texty opraviť.

Fixačná fáza - spätná väzba:

V nej sme prostredníctvom jedného prozaického a jedného básnického textu sledovali, či žiaci pochopili rozdiel medzi poéziou a prózou a taktiež, či sa vedia orientovať v texte s rozličným obsahom a formou. Žiaci ohodnotili vlastnú činnosť, vyjadrili sa k práci spolužiakov, k aktivitám a aj k tomu, čo bolo pre nich jednoduché a naopak s čím mali ťažkosti.

Učiteľ by nemal len prezentovať učivo, ale mal by dokázať žiakov povzbudiť a motivovať. Pre mnohých žiakov je obsah a rozsah učiva náročný a nedokážu ani udržať pozornosť počas výkladu. Učiteľ by mal vzbudiť túžbu po poznaní a zvedavosť u žiakov. Dôležité je slovné priblíženie, povzbudenie a rozhovor so žiakmi o tom, čo a prečo sa budú učiť. Ak dokáže učiteľ počas rozhovoru aktivizovať žiakov prostredníctvom poznatkov, zážitkov a skúseností, môže rozhovorom vyvolať záujem nielen o nové učivo, ale aj o daný vyučovací predmet. Žiaci majú radi obrázky, filmy, modely, počítače a tablety. Poznať skutočnosti na základe vizuálneho podnetu môže byť prospešné z hľadiska disciplíny a zvýšenej pozornosti počas výkladu.

Žiaci si myslia, že preberané učivo je nepotrebné, zbytočné, k čomu to je, je to nezáživné a bezvýznamné. Preto musí učiteľ žiaka presvedčať, vysvetliť mu význam a využitie. Dôležitá je aktualizácia učiva, vysvetľovanie v súvislosti s využitím v praxi a doplnenie vysvetľovania príkladmi z bežného života.

Učiteľ by mal dobre poznať svoju triedu a podľa toho aj vysvetľovať učivo, zadávať úlohy, pripraviť otázky. Každému žiakovi, aj tomu slabému, sa páči pochvala a povzbudenie od učiteľa. Preto treba otázky pripraviť tak, aby na niektoré dokázal odpovedať aj slabý žiak. Jeho povzbudenie za správnu odpoveď ho môže aktivizovať do

ďalšej práce, môže sa zvýšiť jeho záujem o učenie.

Žiaka bez počítača alebo tabletu si už ani nevieme predstaviť. Na niektorých vyučovacích hodinách využívajú učitelia počítače, interaktívne tabule a tablety. Učiteľ by mal žiaka viesť k aktívnemu vyhľadávaniu informácií. Nedá sa všetko nájsť na internete a preto je dôležité, aby žiak poznal viac zdrojov informácií. Tie by mal následne využiť pri rozhovore na vyučovacej hodine, pri diskusii a pri písaní napríklad slohovej práce.

Všetci členovia klubu sa zhodli na tom, že teoreticky má každý z nás vyučovací proces zvládnutý, avšak trieda je živý element alebo elementárny živel, ktorý zvládnuť si vyžaduje nesmierne úsilie učiteľa. O aktivizačných a motivačných metódach boli napísané kvalitné knihy, len realizácia je ťažká a zdĺhavá cesta a vyžaduje si neustálu kvalitnú prípravu, náročnú na čas. Metodické centrá už dávno neplnia svoju pôvodnú úlohu (ak ju vôbec niekedy po revolúcii plnili) a stali sa z nich len "poskytovatelia kontinuálneho vzdelávania". Učiteľ - tráp sa sám, ako vieš.

Obr. 5 Členovia klubu čitateľskej gramotnosti s kolegom informatikom, pri vysvetľovaní práce s výučbovými programami.

Viesť žiakov k autoregulovanému učeniu.

7. Využívať texty, ktoré sú obsahovým zameraním blízke záujmom žiakov, odrážajú praktické situácie, javy, ktoré sú vhodné na vyvodenie poznatku alebo jeho precvičenie. Využívať rôzne médiá, ktoré publikujú súvislé a nesúvislé texty, napríklad populárno-vedecké články, správy a reportáže, úryvky z kníh aj zo súčasného života študentov. Zdroje zverejnené na internete využiť aj na to, aby sa žiak učil s týmto obľúbeným médiom zmysluplne pracovať. Dávať väčší priestor na hodnotenie textov žiakmi, komunikovať hodnotové aspekty textov a literatúry vôbec. Ako každá úloha pre žiaka, mala by byť aj úloha k textu operacionalizovaná – činnosť má byť vyjadrená aktívnym slovesom, ktoré pomenúva preukázateľnú činnosť – vysvetlite, porovnajte, charakterizujte, zhodnoťte, argumentujte, opíšte a podobne.

8. Pri tvorbe testov dodržať postupnosť: konceptuálna definícia testu čitateľskej gramotnosti – tvorba projektu testu – tvorba banky úloh – tvorba testu – pilotné overovanie testu – vyhodnotenie a korekcia testu. Optimálny test by mal obsahovať čo najviac stredne obťažných úloh.

9. Uplatňovať kooperatívne učenie sa, kde žiaci spolu preberajú materiály na čítanie.

Uplatňovať techniku podporovanej diskusie „Učíme sa navzájom“, ktorá rozvíja viaceré stratégie – zhrnutie prečítanej časti textu, kladenie otázok, objasňovanie nejasných slov alebo myšlienok a predvídanie. Podstatou metódy je diskusia o texte v skupine.

10. Obmedzovať na minimum frontálne vyučovanie. Dávať väčší priestor na vyjadrovanie vlastného názoru a argumentáciu u žiakov k danej téme. Podporovať a rozvíjať aktívne učenie sa žiakov prostredníctvom sebaaprezentácie, svojich názorov, vedomostí a vlastných zistení. Nedovoľiť pasivitu časti žiakov v triede, zapájať do komunikácie všetkých žiakov v triede.

11. Ak to zabezpečenie školy prostriedkami IKT dovoľuje, časť vyučovacích hodín realizovať prácou s IKT. Naučiť žiakov pohybovať sa v dôveryhodnom internetovom prostredí. Okrem súvislého textu pracovať v oblasti čítania s porozumením s tabuľkami a grafmi. Umožniť žiakom realizovať výsledky svojej práce cez rôzne počítačové programy a prostredia, a tým zvyšovať ich počítačové kompetencie. Zatraktívňovať vyučovanie prostredníctvom kvízov v rôznych dostupných programoch.

Vypracoval (meno, priezvisko)	Mgr. Viera Sasaráková
Dátum	30.06.2020
Podpis	
Schválil (meno, priezvisko)	Mgr. Ivana Hortošová
Dátum	30.06.2020
Podpis	